

Boorne 2

Kijkpunten

Kijkpunt 1: Kromme Grou

Eeuwenlang vormde de Kromme Grou een belangrijke noord-zuid vaarroute, op de lijn van Lemmer en Stavoren naar Groningen. Beurtschippers voeren op marktdagen naar Leeuwarden en Sneek. In Grou leverden vier hellingen zeewaardige schepen af voor de internationale handel. Kofschepen brachten zout en tropische producten uit Zuid-Europa mee en haalden hout en graan uit het noorden. Begin 19e eeuw liep de handel terug: de schepen werden groter en konden niet meer over de ondiepe Friese binnenwateren. Met de aanleg van het Prinses Margrietkanaal in 1951 verschoof de hoofdvaarroute definitief. Nu slingert de Kromme Grou rustig door het landschap en mondt bij Jirnsum uit in de Boorne.

Kijkpunt 2: Sylsbrêge, een historische waterplek

De Sylsbrêge staat op de oude fundamenten van de Jirnsumer Syl, een keersluis in de Leppedyk waar Boorne, Grou en Mûzel samenkamen. Bij laag water stroomde het binnenwater hier richting Middelzee; bij hoog water sloten de vloeddeuren en hielden ze het zeewater tegen.

Toen de Middelzee dichtslabde, verloor de Boorne haar natuurlijke afwatering naar zee. Bij Jirnsum werd de rivier afgedamd en kreeg zij een nieuwe uitweg via de Nieuwe Wetering naar het Sneekermeer. In de dam kwam een schutsluis voor de scheepvaart. Vanaf 1450 werd bij de sluis tol geheven, waarmee het onderhoud werd bekostigd. Daarmee groeide de Jirnsumer Syl uit tot een belangrijk knooppunt in de vaarroute tussen Leeuwarden, het Friese achterland en Holland.

In de 19e eeuw verloor de Jirnsumer Syl haar functie. Nieuwe waterwegen, een aangepaste afwatering en veranderende scheepvaartroutes maakten de sluis overbodig. Het bouwwerk verdween, maar onder de huidige Sylsbrêge bleven de fundamenten bewaard. In de brug is een herdenkingssteen uit 1740 ingemetseld, als blijvende herinnering aan de Jirnsumer Zijlbrug.

Kijkpunt 3: Dijken en terpen rond de Middelzee

Langs de rand van de vroegere Middelzee liggen nog altijd de Leppedyk, Beslingadyk en Hegedyk. Ze markeren de oude grens tussen zee en land. Lang vóór deze dijken bouwden mensen hier terpen: kunstmatige heuvels waarop dorpen als Raerd, Friens, Irnsum en Akkrum als eilanden in het kwelderland lagen. In de 19^e eeuw werden veel terpen afgegraven. De vruchtbare terpaarde werd verkocht als bodemverbeteraar voor schrale gronden. Toen duidelijk werd hoeveel geschiedenis daarmee verdween, kwam er een verbod. Vaak bleef alleen de kerk op de terp staan. Samen laten dijken en terpen zien hoe mensen het landschap vormden, lang voordat de Middelzee verdween.

